

"Fakat, ene de kapısı kapalı bir bilmecedir. Bunun kapısı açılıyorsa kâinatın da kapıları açılıyor. Evet, Cenâb-ı Hak insana bir benlik, bir nevi hürriyet vermiştir ki, Cenâb-ı Hakkın rububiyetine ait evsafı bilmek için mevhum, farazî bir..." izah?

"Fakat, ene de kapısı kapalı bir bilmecedir. Bunun kapısı açılıyorsa kâinatın da kapıları açılıyor."

İnsana bu benlik duygusu niçin verilmiştir? Bu soruya doğru cevap verilmesi ve bunun sonucu olarak insan istidadının yerinde kullanılmasıyla kâinatın da doğru değerlendirilmesinin yolu açılmış olacaktır. Bu bilmecenin cevabı bir sonraki cümlede şöyle verilmiş oluyor:

"Evet Cenâb-ı Hak insana bir benlik, bir nevi hürriyet vermiştir ki, Cenâb-ı Hakk'ın rububiyetine ait evsafı bilmek için mevhum, farazî bir vâhid-i kıyasî yapısın."

Geniş bir kavram olan hürriyetin buradaki manası, "benliğini doğru yahut yanlış kullanma konusunda insanın serbest bırakılmış olmasıdır".

"Ene"yi doğru kullanmanın tarifi de şöyle verilmiş oluyor: "Cenâb-ı Hakk'ın rububiyetine ait evsafı bilmek için mevhum, farazî bir vâhid-i kıyasî" yapılması...

Hürriyetin esası cüz'i iradeye dayanıyor. İnsana iman-küfür, tevhid-şirk, salâhat-fisk, adalet-zulüm gibi birbirine zıt nice yollardan dilediğini tercih etme yetkisi verilmiş. İnsan, kendi iradesini neye yönlendirirse Allah onu yaratıyor.

Bu ikili şıklardan biri de enenin kullanımıyla ilgili. İnsan, "Ben şu kadar güçlüyüm, şu işleri başardım, şu konularda benden üstününü göremiyorum." gibi sözlerle nefsini methedip, bütün iyilikleri kendine mal edebildiği gibi, "Ben dün yoktum, Allah'ın var etmesiyle varlık nimetine kavuştum, gücüm ve kuvvetim gibi ilmim ve kabiliyetim de O'nun ihsanı. Ben O'nun kanunlarına uymakla görevliyim. Neticeleri ise Rabbim yaratıyor." diyerek kendini medih yerine Allah'a hamd ve şükür de edebilir.

İşte hürriyet, bu iki şıktan birini tercih etmekte söz konusudur. Bu tercihi doğru veya yanlış yapmanın temelinde ise enenin malikiyetini “vehmî veya aslî” bilmek yatıyor.

Enenin, “Mevhum, farazî bir vâhid-i kıyasî” olmasına da kısaca temas edelim.

Enenin doğru kullanımıyla ilgili bir iki örnek vermiştik. Bu ve benzeri örneklerde, beş batınî duygumuzdan biri olan kuvve-i vehmiyemizi kullanmış oluyoruz. Yani, insanın kendine malik olması ancak vehimdir. Üstadın Katre Risalesini başında zikrettiği dört kelamdan birisi “İnni lestü maliki” kelamıdır. “Ben kendime malik değilim. Ancak, malikim kâinatın malikidir.”

Demek ki, insanın hakiki maliki ancak kâinatın maliki olan Allah’tır. Bu fani, aciz ve fakir insanın kendini kendine malik sayması ancak “mevhumdur ve farazîdir.”

Üstadın ifade ettiği gibi bu vücut bizim “eser-i sanatımız değildir,” Yani, onu biz yapmamışız. Yolda da bulmamışız.

Meselâ, bizim, “benim elim” dememiz, bir askerın “benim tüfeğim” demesi gibidir. O tüfek onun asli malı değildir, ama askerlik süresinde onu o kullanacağından, “benim tüfeğim” diyebilmektedir. O malikiyet vehmi bir malikiyettir. Bizim kendi azalarımıza sahip çıkmamız gibi, kendi kuvvetimize, irademize ve sair sıfatlarımıza sahip çıkmamız da bu nevidendir.